

MORÁLNE OTÁZKY, KTORÉ SÚVISIA SO ZAČIATKOM ĽUDSKÉHO ŽIVOTA

Predmet: *Filozofia a etika v ošetrovateľstve*

Študijný program: Ošetrovateľstvo

Mgr. Juraj Čáp, PhD.

Prezentácia č. 12

Problematické oblasti

- Asistovaná reprodukcia
- Plánované rodičovstvo a antikoncepcia
- Interrupcia
- Úprava genetickej informácie
- Klonovanie kmeňových buniek

Asistovaná reprodukcia

- Počatie nie prirodzenou cestou (poznatie, technológia).
- Proti prírode?
- Proti bohu (svätosti života)?
- Spôsob terapie neplodnosti?

Plánované rodičovstvo a antikoncepcia

- Aký je rozdiel medzi interrupciou a antikoncepciou?
 - Interrupcia - **zničenie** už existujúceho plodu.
 - Antikoncepcia - **zabránenie** vzniku plodu.

Úprava genetickej informácie

- Výber pohlavia.
- Odstránenie / oprava chybnjej genetickej výbavy.
- Pridanie genetickej informácie – prevencia až vylepšovanie človeka.

Klonovanie kmeňových buniek

- Z nediferencovaných kmeňových buniek sa môže vytvoriť akákoľvek bunka organizmu.
- Embryonálne kmeňové bunky (asi 5 dní po oplodnení) – akýkoľvek typ – *pluripotentné*.
- Dospelé kmeňové bunky (napr. Kostná dreň) – *multipotentné* (červené, biele krvinky).
- Otázky terapie – benefit kontra riziká.

Právo ženy?

**INTERRUPCIA:
NERIEŠITELNÁ
OTÁZKA**

ŠTÚDIE

KALLIGRAM

Interrupcia

- Interrupcia / potrat / indukovaný abortus – rôzna terminológia.
- Vypudenie plodu z maternice, ktorý **nedosiahol schopnosť extrauterinného života**, WHO doporučá, aby bola stanovená **hranica hmotnosti** pre potrat 500g, ktorá zodpovedá približne 22. týždňu gravidity.

Definícia WHO

Morálny problém (aspekty)

- Tehotnú ženu (právo ženy)
- Plod (právo plodu)
- Spoločnosť (problematika natality a mortality, „nechcené deti“)

Rozdelenie interrupcii

- **Priamu**, ktorej bezprostredne zamýšľaný cieľ je potrat.
- **Nepriamu**, kedy je interrupcia sprievodným efektom pri výkone medicínskeho zákroku, ktorý sleduje iný cieľ ako je interrupciu samotnú
interrupcie so zdravotných dôvodov matky.

Doktrína dvojitého účinku

- Nepriama interrupcia:
- Termín *dvojitý účinok* hovorí o dvoch účinkoch, ktoré môžu nastať ako dôsledok akcie: jeden je zamýšľaný a druhý predvídaný, ale v nijakom prípade nie je žiaduci.

Rozdelenie interrupcii

- **Zdravého alebo**
- **defektného plodu (selektívna interrupcia).**

- **Legálna alebo**
- **Nelegálna interrupcia.**

- **Miniinterrupcie (do 8. týždňa tehotenstva)**
- **Ostatné interrupcie (do 12. až 24. týždňa tehotenstva).**

Dôvody ospravedlňujúce vykonanie interrupcie

- **Eugenické** – na základe vyšetrení je pravdepodobné, že sa narodí dieťa s ťažkým poškodením.
- **Morálne** (znásilnenie, incest).
- **Sociálne** (sociálno-ekonomické dôvody).
- **Terapeutické** (zákrok je nutný na záchranu matky) – „platí“ doktrína dvojitého účinku.

Postoj k interrupciám

- **Konzervatívny postoj** odcudzujúci vykonávanie interrupcií – *pro-life*.
- **Liberálny postoj**, pre ktorý je interrupcia prijateľná – *pro-choice*.

Toto delenie na dva „tábory“ je však z morálneho hľadiska nedostačujúce a zjednodušuje celkovú problematiku.

Postoj k interrupciám

- **Hnutie *pro-life*** „vychádza z konceptu ochrany života od počatia“ (náboženské dôvody, ale nie len napr. Hippokratovská tradícia).
- **Hnutie *pro-choice*** sa „vyznačuje ľudsko-právnym prístupom, vychádza z konceptu sexuálnych a reprodukčných práv definovaných na pôde OSN a z *Charty sexuálnych a reprodukčných práv*.“

Charta sexuálnych a reprodukčných práv

- V rámci špecifikácie práva na súkromie čl. 4.2 hovorí: „**Všetky ženy majú právo samostatne sa rozhodovať o reprodukčných možnostiach, vrátane možnosti bezpečnej interrupcie**“, alebo pod právom na slobodu rozhodovania, či mať deti a kedy ich mať, sa v článku 8.1 uvádza: „**Všetky ženy majú právo na informácie a služby potrebné na ochranu reprodukčného zdravia, bezpečného materstva a bezpečnej interrupcie, ktoré sú prístupné, dostupné a vyhovujúce pre všetky užívateľky.**“

Charta sexuálnych a reprodukčných práv

- Pod právom na zdravotnú starostlivosť a ochranu zdravia sa v článku 9.2 konštatuje: „***Každý človek má právo na komplexné služby zdravotnej starostlivosti, zahrňujúce prístup ku všetkým metódam regulácie plodnosti, vrátane bezpečnej interrupcie, ako aj diagnózy a liečenia neplodnosti a pohlavne prenosných chorôb...***“

Proti interrupciám

Náboženské východisko:

- Animácia (oduševnenie plodu).
- Život plodu nepatrí matke – ale Bohu.
- Vražda.

Nenáboženské stanoviská:

- Hippokratovská tradícia (medicína a problém zabitia človeka).
- Ochrana práv plodu na život (nemôže sa brániť).

Morálny status plodu

- Od momentu, kedy plod získava morálny status má právo na ochranu svojej existencie a od toho momentu sa interrupcia stáva nemorálnou.
- Kedy nadobúda plod morálny status?
- = Kedy sa „človek stáva človekom“?

Kritérium – kedy?

- Od počatia – ***konzervatívne stanovisko***
- Od pôrodu – ***liberálne stanovisko***
- Od určitého okamihu v priebehu tehotenstva – ***umiernené stanovisko***
- Od počatia sa status zvyšuje až po pôrod – ***graduálne stanovisko***

Konzervatívne stanovisko

- Interrupciu nie je možné vykonať za žiadnych okolností.
- Už pri počatí je prítomný kompletný genetický program jednotlivca / potencia pre osobu.
- Často náboženské argumenty.

(Ultra)liberálne stanovisko

- Interrupciu je možné vykonať prakticky kedykoľvek.
- Právo a sloboda ženy (matky) rozhodnúť sa.
- Plod je ako zhuk buniek v tele matky.

Umiernené stanovisko

- Nájst' v tehotenstve „bod zlomu“, kedy môžeme plod považovať za človeka:
 - Od okamihu, kedy do tela vstupuje duša.
 - Životaschopnosť (viabilita).
 - Schopnosť vnímať (funkcia CNS).
 - Po 14 dňoch (ranné embryo).
- Interrupciu je možné vykonať do určeného okamihu.

Graduálne stanovisko

- Interrupciu je možné vykonať, ale ...
- Čím skôr, tým lepšie!
- Čím skôr vykonám interrupciu, tým menšie zlo vznikne.

Postoje k interrupcii z hľadiska tehotenstva

Konzeratívne
stanovisko

Graduálne
stanovisko

Umiernené
stanovisko

Liberálne
stanovisko

Legislatívna otázka

- Morálny problém:
 - *Je interrupcia morálne ospravedlniteľná?*
- Legislatívny problém:
 - *je možné legislatívne interrupciu zakázať alebo povoliť?*

Literatúra

- ČÁP, J., MAGEROVÁ, J. Postoje k problematike smrti a umierania v ošetrovateľskej etike. In *Argumentácia v bioetike*. Ed. J. Hrkút. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta, 2009, s. 171-215.
- ČECH, E. et al. 1999. *Porodnictví*. 1. vyd. Praha : Grada, 1999. 432 s. ISBN 80-7169-355-3.
- Glosár rodovej terminológie*. 2006. [online]. [cit. 2006-12-5] Dostupné na internete:
<<http://slovník.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=139>>.
- JANKOVSKÝ, J. 2003. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Triton, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
- ONDOK, J. P. 2005. *Bioetika, biotechnologie a biomedicína*. 1. vyd. Praha : Triton, 2005. 214 s. ISBN 80-7254-486-1.
- Právo ženy? Štúdie o problematike interrupcií*. 1. vyd. Bratislava : Kalligram, 2004. ISBN 80-7149-612-X, s. 100-154.